

Strateški razvoj visokošolskega in raziskovalnega prostora

Ali Slovenija vlaga dovolj javnih sredstev v visoko šolstvo in raziskave? Kakšen bi se vam zdel primeren odstotek BDP, ki ga naj država nameni za visokošolstvo?

- **Gibanje Svoboda:** Nov Zakon o visokem šolstvu (ZViS), ki smo ga sprejeli v trenutni Vladi RS, prinaša postopen dvig sredstev za visokošolsko dejavnost do 1,5 % BDP, sprejeta novela Zakona o znanstvenoraziskovalni in inovacijski dejavnosti (ZZrID) pa postopen dvig sredstev za znanost, raziskave in inovacije na 1,25 % BDP. Menimo, da so ciljne vrednosti ustrezne, potrebno pa bo poskrbeti, da se bodo sredstva ustrezno in predvsem stabilno povečevala. Država je tokrat zavezana k dvigu sredstev, ki ne bo odvisen od vsake vlade posebej, kar je ključno. Poleg povečevanja obsega financiranja je nujno dokončno uveljaviti tudi sistemske spremembe, ki bodo omogočile, da se bo razpoložljiva sredstva ustrezno in učinkovito porabila, ter da bodo vzpostavljeni pogoji tudi za pridobivanje izvenproračunskih virov (industrijskih in sredstev drugih financerjev). Povečanje obsega financiranja ne sme rezultirati zgolj v povečevanju obsega raziskovalnih aktivnosti (povečanju števila raziskovalcev, projektov in opreme), temveč tudi v dvigu kakovosti raziskovalnih aktivnosti in izboljšanju infrastrukturnih zmožnosti organizacij. Ključni izziv v prihodnjem obdobju bo tako čim bolj učinkovito upravljanje sistema.
- **Nova Slovenija, Slovenska ljudska stranka in FOKUS Marka Lotriča:** S sprejetjem Zakona o znanstvenoraziskovalni in inovacijski dejavnosti leta 2021 smo uredili pravno podlago za stabilnejše financiranje znanstvenoraziskovalne in inovacijske dejavnosti v Sloveniji. Veseli nas, da se je ta okvir še nadgradil in se do leta 2030 načrtuje dvig javnih vlaganj v raziskave in inovacije na 1,25 % BDP. Na področju visokega šolstva in javnih sredstev zanj želimo biti primerljivi z zahodnoevropskimi državami.
- **Piratska stranka Slovenije:** V Sloveniji se v visoko šolstvo ter znanstveno raziskovalno delo še vedno vlaga premalo sredstev. Pirati podpiramo dvig financiranja na vsaj 2% BDP, ki naj ga država nameni za visoko šolstvo. Pod pogojem, da se iz dviga omogoči boljša finančna dostopnost študija ter uvede obvezen sistem objavljanja člankov v »open access« znanstvenih revijah. Imamo tudi urejen sistem financiranja, ki pa tako formalno kot finančno vedno zaostaja za potrebami znanstvene in raziskovalne sfere. Resolucija o znanstvenoraziskovalni in inovacijski strategiji Slovenije 2030 (ReZrIS30), ki je bila sprejeta leta 2022, sicer predvideva da se bo do leta 2027 vlaganje javnih sredstev v znanost in inovacije dvignilo na 1 %, do leta 2030 pa naj bi se vlaganja dvignila na 1,25 % javnih sredstev, skupaj z zasebnimi vlaganji, pa naj bi zrastel na 3,5 % BDPja. V kolikor se bo Resolucija izvajala z vso odgovornostjo politike in ne kot samo mrtva črka na papirju, lahko upamo, da bo prihodnost bolj svetla.
- **Resni.ca:** Slovenija za visoko šolstvo namenja približno 1,1 % BDP. To ni zanemarljivo, vendar sistemu primanjkuje dolgoročne stabilnosti in razvojne naravnosti. Menimo, da je realen in odgovoren cilj postopno približevanje ravni med 1,3 in 1,5 % BDP za visoko šolstvo, vendar ob jasni predpostavki: najprej revizija porabe, odprava podvajanj in racionalizacija administrativnega dela sistema. Ne podpiramo nekritičnega povečevanja proračuna brez povečanja učinkovitosti. Sredstva morajo biti vezana na kakovost, raziskovalne učinke in prenos znanja v prakso.
- **Slovenska demokratska stranka:** Uvodoma želimo povedati, da mislimo, da je potrebno pojem »javno« v slovenski stvarnosti drugače opredeliti. Menimo, da je javen sistem izobraževanja sistem, ki ponuja dostopnost vsem slovenskim državljanom in državljanke in vključuje vse izobraževalne institucije, ki imajo potrjene oziroma

akreditirane programe, ne gledena lastništvo - državno, lokalne skupnosti ali zasebnika. Slovenijo bo po nekaterih podatkih prehitela v petnajstih letih celo Albanija, vemo pa, da nas je dohitela pokupni moči že Hrvaška, prehitela Češka in še druge države, na katere smo morda v preteklosti gledali nekoliko zviška, Hrvaška zgolj v mandatu aktualne vlade. Torej, če smo zadovoljni z visokim odstotkom majhnega BDP-ja, potem lahko poljubno višamo odstotek BDP-ja za visokošolstvo in znanost, in še vedno bodo slovenske univerze in znanost životarili. Naše trdno stališče pa je, da sta izobraževanje in znanost temelja človeške družbe in bistveni pogoj za človekov duhovni razvoj, kar omogoča duhovno in materialno blaginjo družbe. Menimo, da je dobro gospodarstvo pogoj za materialno blaginjo izobraževalnega sistema in znanosti. Torej, za izobraževanje in znanost bomo namenjali največji možen odstotek BDP ob pogoju dobre gospodarske rasti.

- **Socialni demokrati:** Socialni demokrati zagovarjamo vsem dostopno, javno, kakovostno in v svet odprto visoko šolstvo. Znanje razumemo kot univerzalno vrednoto, kot javno dobrino, ki mora biti dostopna vsakomur ne glede na njegov materialni položaj. Prizadevamo si za visokošolski prostor, ki bo šel v koraks časom, bo odpet v svet (internacionalizacija), predvsem pa, da bo omogočal razvoj v smeri kakovosti, sodelovanja z okoljem in globalnih trendov, kar bo v Sloveniji krepilo razvoj, ki bo temeljil na družbi znanja. V ta namen bomo pospešili bomo rast javnih sredstev za visoko šolstvo z jasnim ciljem, da financiranje do leta 2029 preseže 1,5 % BDP.

Kdo naj pripravi usmeritve nacionalne strategije visokega šolstva za srednjeročno obdobje in odgovarja za njihovo uresničevanje, politika, univerze ali kdo tretji?

- **Gibanje Svoboda:** Usmeritve mora v vsaki državi pripraviti ustanovitelj oziroma financer javnega visokega šolstva, seveda ob tesnem vsebinskem sodelovanju z visokošolskimi in raziskovalnimi organizacijami ter drugimi deležniki. Vsekakor morajo usmeritve odražati prioritete, ki so skladne s tokovi najrazvitejših EU držav. Odgovornost glede implementacije je deljena med vlado in univerzami.
- **Nova Slovenija, Slovenska ljudska stranka in FOKUS Marka Lotriča:** Nacionalno strategijo razvoja visokega šolstva mora začrtati politika ob sodelovanju univerz, raziskovalcev, gospodarstva in drugih deležnikov, saj je pogojena s smerjo razvoja celotne družbe.
- **Piratska stranka Slovenije:** Priprave smernic se morajo lotiti skupaj vsi deležniki, torej država (politika), univerze ter seveda tudi študentje, ki predstavljajo najbolj množični delež ljudi na Univerzah, a so kljub temu pri odločanju pogosto odrinjeni na stran.
- **Resni.ca:** Strategija mora biti strokovno zasnovana in nadmandatna. Ne sme biti zgolj politični dokument, niti zgolj interesni dokument univerz. Pripraviti jo mora strokovna skupnost – univerze, raziskovalci, predstavniki gospodarstva – v sodelovanju z državo. Ne predvidevamo ustanavljanja novih ministrstev ali birokratskih struktur, temveč okrepitev strokovne vloge znotraj obstoječega resorja. Politika zagotovi okvir in sredstva, stroka pa oblikuje vsebino in prevzame odgovornost za izvajanje.
- **Slovenska demokratska stranka:** Politika ni ustvarjalec, temveč koordinator odličnih virov. Politika mora imeti pogled nad vsem dogajanjem vdružbi, razumeti in dnevno črpati znanje iz zanesljivih virov. Ti viri so med drugim gospodarstvo - vštujemo tudi kmetijstvo, tehnologija, kultura, humanistika, spekter družbenih odnosov. Nacionalna strategija razvoja visokega šolstva mora kot druge ravni izobraževanja odgovoriti na

sodobne tehnološke in družbene izzive, zato je sodelovanje univerz, gospodarstva in politike nujno.

- **Socialni demokrati:** Slovenija ima nov nacionalni program visokega šolstva, ki ga ocenjujemo kot korak v pravo smer, ki pa sedaj potrebuje ambiciozen set aktivnosti, ki bodo ustrezno finančno in organizacijsko podprta za dvig kakovosti in odločnosti slovenskega visokega šolstva ter njegove povezanosti združbo. Socialni demokrati zagovarjamo avtonomijo univerz ter partnerski odnos med državo in inštitucijami znanja ter vsemi deležniki na področju visokega šolstva pri pripravi in izvajanju strategij in ukrepov.

Kako bi naslovili razdrobljenost visokošolskega in raziskovalnega prostora v Sloveniji? Ali menite, da bi potrebovali večjo konsolidacijo ustanov?

- **Gibanje Svoboda:** V Gibanju Svoboda smo zavezani krepitvi javnega visokošolskega in znanstveno raziskovalnega sistema, pri čemer sledimo tudi mednarodnemu trendu povezovanja institucij in ne drobljenju dejavnosti. Proces v zadnjih letih nakazuje, da je dozorela ideja o različnih vrstah povezovanja (tako med visokoškolskimi ustanovami kot raziskovalnimi inštituti), zato menimo, da je povezovanje nujno, način in oblika povezovanja pa morata biti dogovorjena z vsemi sodelujočimi subjekti. Odličen primer je novoustanovljena javna Univerza v Novem mestu v mandatu te vlade, za katero je pobuda za ustanovitev prišla iz lokalne skupnosti, civilne družbe ter akademskega in gospodarskega okolja. Povezala bo vse obstoječe visokošolske zavode in javne raziskovalne zavode v Novem mestu; to so zasebna univerza v Novem mestu s štirimi članicami (Fakulteta za zdravstvene vede, Fakulteta za strojništvo, Fakulteta za poslovne in upravne vede ter Fakulteta za ekonomijo in informatiko), samostojni zasebni Fakulteta za industrijski inženiring in Fakulteta za informacijske študije ter javni Fakulteta za organizacijske študije Visoka šola za upravljanje podeželja Grm Novo mesto. Pridruženi član bo tudi Javni zavod Rudolfovo – Znanstveno in tehnološko središče Novo mesto. S takšno združitvijo bodo zagotovljeni precej boljši izobraževalni pogoji na Dolenjskem.
- **Nova Slovenija, Slovenska ljudska stranka in FOKUS Marka Lotriča:** S spodbujanjem sodelovanja in strateškega mreženja slovenskih visokošolskih in raziskovalnih ustanov s financiranjem dolgoročnega sodelovanja med institucijami, s skupno raziskovalno infrastrukturo ter povezovanjem pedagoškega in raziskovalnega dela, npr. večja vključenost raziskovalcev z inštitutov v poučevanje na univerzah in na drugi strani omogočanje profesorjem, da lažje prehajajo v čisto raziskovanje.
- **Piratska stranka Slovenije:** Pirati zagovarjamo decentralizacijo države, v to spada tudi razkropitev visokošolskih in raziskovalnih ustanov po Sloveniji. Pred kakršnokoli konsolidacijo ustanov je potrebno izvesti obširno analizo stanja ter na podlagi ugotovitev konsolidirati tiste ustanove, ki bi jim bodisi zaradi pomanjkanja vpisa, pomanjkanja kadra ali previsokih administrativnih stroškov to koristilo. Sicer pa je danes, tudi po zaslugi interneta, medinstitucionalno sodelovanje v znanosti na visoki ravni, tako med Slovenskimi znanstvenoraziskovalnimi inštitucijami, kot tudi njihova vpetost v mednarodne raziskave.
- **Resni.ca:** Razdrobljenost je dejstvo, zlasti pri programih z majhnim vpisom in raziskovalnih skupinah brez kritične mase. Rešitev ni širjenje sistema, temveč povezovanje in racionalizacija. Smiselna je skupna raba infrastrukture, združevanje programov, skupne administrativne službe in odprava podvajanj. Konsolidacija ustanov je lahko potrebna tam, kjer ni zadostne kakovosti ali trajnosti, vendar mora temeljiti na strokovnih kriterijih in dolgoročni viziji, ne na političnih odločitvah.

- **Slovenska demokratska stranka:** Raznolikost univerzitetnih ustanov krepi znanstveno izobraževalni prostor in nobene potrebe ni, da bi postavljali omejitve števila institucij. Omejitve postavljajo uporabniki univerzitetnega prostora in trg dela, storitev in spekter potreb.
- **Socialni demokrati:** Prepričani smo, da je v Sloveniji predvsem potrebno krepiti obstoječe javne univerze. Ob tem smo mnenja, da je potrebno preučili sistem koncesij v visokem šolstvu s ciljem, da ne prihaja do podvajanja financiranja programov, ki se v zadostni meri izvajajo v okviru javnih univerz.

Ali bi Slovenija potrebovala strateško odločitev o optimalnem številu visokošolskih ustanov (javnih in zasebnih) glede na velikost države? Nekatere stranke imate v svojih programih povečanje števila visokošolskih ustanov ali raziskovalnih organizacij – se vam zdi ob trenutnem številu le-teh v Sloveniji to nujno potrebno? Zakaj?

- **Gibanje Svoboda:** Števila zasebnih visokošolskih zavodov ni mogoče omejevati. Nadaljnje naraščanje števila javnih zavodov pa glede na obseg generacij, ki zaključujejo srednje šole in pričakovanega števila tujih študentov na eni strani ter števila vpisnih mest, ki so vsako leto na voljo v terciarnem izobraževanju (to močno presega potrebe) na drugi strani, ni upravičeno. Visokošolske organizacije morajo poleg pedagoškega dela opravljati tudi raziskovalno delo in naloge prenosa znanja v gospodarstvo. Povečevanje števila visokošolskih ustanov na način, da se vzpostavljajo takšni, ki nimajo niti osnovnih možnosti izvajanja drugega in tretjega poslanstva, je kontraproduktivno. Prav tako smo v Gibanju Svoboda prepričani, da je škodljivo oblikovati raziskovalne organizacije, za katere lahko ocenimo, da bodo le stežka dosegale kriterije znanstvene odličnosti, mednarodne vpetosti in družbenega vpliva. Arbitrarno določanje 'optimalnega' števila ni učinkovito, bolje je zagovarjati visoke kriterije za obstoj takšnih ustanov.
- **Nova Slovenija, Slovenska ljudska stranka in FOKUS Marka Lotriča:** Glede na to, da je Slovenija močno centralizirana in se dogaja beg možganov zlasti v Ljubljano, so visokošolske ustanove v večjih središčih pomembne za regionalni razvoj, ostajanje mladih v regiji in krepitev lokalnega gospodarstva. Ob tem pa je smiselno nagrajevati sodelovanje med univerzami, raziskovalnimi organizacijami in gospodarstvom po vzoru Avstrije tudi z namenom specializacije visokošolskih ustanov.
- **Piratska stranka Slovenije:** Pirati menimo, da je to pomembno strateško vprašanje, ki najprej zahteva opravo temeljite analize stanja in potreb ter posvet z vsemi deležniki. V Sloveniji je vedno več zasebnih zavodov, ki so financirani iz državnih sredstev. Tu se mora postaviti tudi vprašanje o vlogi NAKVISa, ki je v zadnjem desetletju in pol potrdil kar nekaj spornih študijskih programov in visokošolskih institucij z vprašljivimi pogoji in tudi vprašljivimi kadri.
- **Resni.ca:** Ne podpiramo povečevanja števila ustanov ali raziskovalnih organizacij. Slovenija mora najprej oceniti, kakšna struktura je glede na velikost države optimalna. Kakovost mora imeti prednost pred številčnostjo. Povečevanje števila institucij brez jasne dodane vrednosti vodi v razdrobljenost, administrativne stroške in padanje kakovosti. Že sedaj smo priča padcu kakovosti študijskih programov, znatnemu padcu kakovosti znanja in tudi zahtevnosti študijskih programov predvsem na 'novoustanovljenih, privatnih' fakultetah. Posledica so ljudje z visoko formalno izobrazbo, a brez pravega znanja, ki ne predstavljajo dodane vrednosti družbi.
- **Slovenska demokratska stranka:** Raznolikost univerzitetnih ustanov krepi znanstveno izobraževalni prostor in nobene potrebe ni, da bi postavljali omejitve števila

institucij. Omejitve postavljajo uporabniki univerzitetnega prostora in trg dela, storitev in spekter potreb.

- **Socialni demokrati:** Socialni demokrati zagovarjamo krepitev obstoječe mreže javnih univerz ter se zavzemamo za učinkovito in strogo namensko porabo javnih sredstev namenjenih za visoko šolstvo, s ciljem večje preglednosti in kakovosti študijskih programov. Bolj kot število ustanov smo prepričani, da mora biti poudarek na krepitvi odličnosti, kakovosti in mednarodne vpetosti naših javnih univerz.

Ali podpirate vključevanje in aktivnosti slovenskih univerz v okviru evropskih univerzitetnih zvez? Bi zagotovili dodatna sredstva za slovenske univerze, ki so članice evropskih univerzitetnih zvez, za njihove aktivnosti v okviru teh zvez?

- **Gibanje Svoboda:** Povezovanje v evropske univerzitetne zveze je nujno za mednarodno prepoznavnost slovenskih univerz. To mora biti prvenstveno strateški cilj univerz, ki so skladno s svojo avtonomijo družbi odgovorne za kakovostno izvajanje poslanstva, ki ga opravljajo. Uspešna internacionalizacija in povezovanje v evropske mreže sta zagotovo pomembna elementa evalvacije, ki vpliva tudi na financiranje univerz. Zmotno pa je stališče, da je povezovanje v evropske univerzitetne mreže neposredno povezano z dodatnim financiranjem, saj gre za del temeljnega strateškega pozicioniranja univerz, brez katerega svojega poslanstva dolgoročno ne morejo izpolnjevati.

Nova Slovenija, Slovenska ljudska stranka in FOKUS Marka Lotriča: Podpiramo in razumemo, da so za mednarodno udejstvovanje potrebna dodatna sredstva.

- **Piratska stranka Slovenije:** Da, takšno vključevanje podpiramo, v sodobni družbi hitrega razvoja je to še toliko bolj pomembno. Zanj smo tudi pripravljeni zagotoviti dodatna sredstva.
- **Resni.ca:** Podpiramo vključevanje slovenskih univerz v evropske zveze, saj to krepi mednarodno sodelovanje in raziskovalno prepoznavnost. Dodatna sredstva so upravičena, če so vezana na merljive učinke – mobilnost, skupne programe, raziskovalne projekte. Gre za razvojno priložnost, vendar mora biti financiranje odgovorno in transparentno.
- **Slovenska demokratska stranka:** Izmenjave dobrih praks so vedno dobrodošle, zato podpiramo sodelovanje vseh vrst, ne le na teritoriju EU, tudi širše. Naj ob tem dodamo, da se nam zdi zavržna slovenska univerzitetna poteza o prekinitvi sodelovanja z Izraelom in njegovim visokim šolstvom ter znanostjo, zagotovo bomo podprli ponovno vzpostavitev odnosov in se potrudili zakrpati rane, povzročene z ideološko norostjo.
- **Socialni demokrati:** Absolutno. Hkrati s podporo aktivnostim v okviru evropskih univerzitetnih zvez si želimo okrepiti internacionalizacijo slovenskega visokega šolstva z aktivnim privabljanjem tujih študentov, razvojem skupnih diplom in mednarodnih programov ter stabilnim sistemskim financiranjem teh aktivnosti.

Financiranje visokošolskega sistema

Ali boste podprli predlagano povečanje evropskega proračuna za 10. okvirni program za raziskave na 175 milijard EUR in povečanje financiranje programa Erasmus+ s 40 na 60 milijard EUR?

- **Gibanje Svoboda:** Vsekakor, to smo že doslej odločno podpirali.
- **Nova Slovenija, Slovenska ljudska stranka in FOKUS Marka Lotriča:** Da.
- **Piratska stranka Slovenije:** Da.
- **Resni.ca:** Načelno podpiramo povečanje evropskih programov, saj to krepi možnosti slovenskih raziskovalcev in študentov. Hkrati mora Slovenija izboljšati sposobnost črpanja sredstev in zmanjšati birokratske ovire. Več sredstev ima smisel le, če jih znamo učinkovito uporabiti in če zagotavljajo oprijemljive rezultate.
- **Slovenska demokratska stranka:** V EU parlamentu je slovenski poslanec dr. Milan Zver iz kvote SDS dosegel doslej rekordno vsoto za program Erasmus. Zagotovo bo to uspešno pot nadaljeval tudi v bodoče.
- **Socialni demokrati:** Socialni demokrati bomo skupaj z našimi partnerji v skupini Socialistov in demokratov (S&D), ki smo druga največja skupina znotraj Evropskega parlamenta še naprej zagovarjali krepitev in ustrezno financiranje programa Erasmus+.

Univerze v članicah EU večinoma porabijo okoli 60 % svojih sredstev za plače zaposlenih, slovenske javne univerze pa porabimo več kot 80 % svojega proračuna za plače. Kako bi naslovili to težavo?

- **Gibanje Svoboda:** V Gibanju Svoboda smo se že na začetku mandata dobro zavedali, da je za delovanje visokošolskega sistema nujno potrebna ustrezna višina proračunskih sredstev, zato smo jih v tej vladi zagotovili z novim ZViS. Rast sredstev za visoko šolstvo, zaključek plačne reforme, dvig deleža za razvojni steber financiranja, racionalizacija podeljevanja koncesij in drugi ukrepi bi morali voditi do postopnega znižanja deleža javnih sredstev, ki so v javnih zavodih namenjeni zgolj za plače zaposlenih. S tem se lahko sprostijo sredstva za razvoj nekaterih novejših visokošolskih zavodov ter ohranjanje in dvig kakovosti najboljših. Hkrati obstajajo ustrezni pogoji za povečevanje tržne dejavnosti visokošolskih zavodov. Novi ZViS in NOO sta ustvarila pogoje za razvoj mikrodokazil, ki bi v prihodnosti ob vse večjih potrebah po prekvalifikacijah in dokvalifikacijah delovne sile lahko predstavljala pomemben vir dodatnih sredstev za visokošolske zavode. Nadaljnji vir tržnih prihodkov lahko predstavljajo tudi mednarodni študenti iz t. i. tretjih držav, ki plačujejo šolnino. Vse projekcije namreč kažejo, da je uvoz tuje visoko kvalificirane delovne sile nujen. Del teh kadrov bi lahko pridobili z njihovim izobraževanjem v Sloveniji ter ustreznimi ukrepi za njihovo zaposlovanje. Omeniti moramo še sodelovanje z gospodarstvom, ki je na nekaterih področjih že dobro razvito, vendar prav gotovo vse možnosti še niso dovolj izkoriščene. Velikih strateško-razvojnih projektov sodelovanja med visokošolskimi zavodi, raziskovalnimi organizacijami in gospodarstvom ne primanjkuje (Strateško razvojno-inovacijska partnerstva - SRIP-i, Kompetenčni centri, Slovenska tovarna umetne inteligence idr.), prav gotovo pa bi jih z novim razmislekom vseh sodelujočih deležnikov lahko optimizirali. Zagotovo država od univerz ne sme zahtevati, da bi na trgu pridobljena sredstva morale porabiti za izvajanje visokošolske dejavnosti, a univerze bodo morale z optimiziranim upravljanjem najti način za obvladovanje odhodkovnega dela, ki je vezan na stroške dela. Enako bo potrebno storiti z obstoječimi programi, saj zgolj povečevanje sredstev ne more pripeljati do zelenega rezultata. Več sredstev, ki se ne odražajo v spremembi razmerja med plačami in stroški za raziskovalno delo, nimajo nikakršnega razvojnega učinka. Gibanje Svoboda bo tako zagovarjalo višanje sredstev za visoko šolstvo, hkrati pa bo od univerz pričakovalo, da bo posledica zvišanja tudi sprememba razmerja.
- **Nova Slovenija, Slovenska ljudska stranka in FOKUS Marka Lotriča:** Z drugačno zasnovo plačnega sistema, ki bi omogočal večji variabilni del. Na delež sredstev za

plače lahko na drugi strani univerze deloma same vplivajo z združevanjem podpornih in administrativnih služb razdrobljenih fakultet, prav tako pa z večjo digitalizacijo pedagoškega procesa in skupnimi študijskimi programi med univerzami. Na ta način se kadrovske kapacitete sprostijo za raziskovalno in tržno dejavnost, za več razvojnih projektov z gospodarstvom, pa tudi za projekte ERC in Obzorje Evropa, kjer lahko univerze pridobivajo dodatna sredstva.

- **Piratska stranka Slovenije:** S povečanjem financiranja visokošolskih ter raziskovalnih ustanov, ter z direktnim financiranjem projektov, ki spodbujajo sodelovanje med industrijo in akademsko sfero, ki ustvarijo dodatni tok financiranja. Na določenih področjih družboslovja in humanistike, pa mora ta sredstva zagotoviti predvsem država.
- **Resni.ca:** Delež nad 80 % kaže prevelik delež za te namene. Kaže tudi na premajhen razvojni del financiranja. Rešitev ni zniževanje plač, temveč povečanje razvojnih sredstev in racionalizacija administrativnega dela sistema. Potrebna je revizija delovnih mest in odprava podvajanj, digitalizacija procesov ter skupne podporne službe med univerzami. Cilj je več sredstev za raziskave in infrastrukturo.
- **Slovenska demokratska stranka:** Slovenske univerze so avtonomne. To naj velja tudi glede njihovega uspešnega poslovanja. Pričakujemo predloge univerz, kako urediti razmerja med plačami in drugimi stroški. Več denarja prinese več vpisanih študentov, ki bodo zagotovo izbirali univerze, ki najbolje pripravijo svoje študente na uspešno kariero na trgu dela, kjer vladata konkurenca in meritokratska merila.
- **Socialni demokrati:** Skupaj s povečevanjem sredstev za znanost moramo pospešiti rast javnih sredstev za visoko šolstvo z jasnim ciljem, da financiranje do leta 2029 preseže 1,5 % BDP.

Menite, da bi bilo koristno v Sloveniji uvesti dodatno financiranje najboljših univerz, kot je praksa v številnih evropskih državah?

- **Gibanje Svoboda:** Trenutno ta diferenciacija že nastaja prek kompetitivnega dela, saj so tiste univerze, ki so boljše, uspešnejše tudi v kompetitivnem delu in tako boljše financirane. Spremembe v temeljnem financiranju pa morajo biti dobro domišljene, saj ne bi smele destabilizirati sistema (s prevelikim pretakanjem sredstev), temveč ga kot celoto izboljševati.
- **Nova Slovenija, Slovenska ljudska stranka in FOKUS Marka Lotriča:** Po našem razumevanju to uvaja novi Zakon o visokem šolstvu prek razvojnega stebra financiranja univerz, ki je vezan na kazalnike uspešnosti.
- **Piratska stranka Slovenije:** Da, zagovarjamo spremembo modela financiranja, ki daje večjo težo kakovosti.
- **Resni.ca:** Da, podpiramo uvedbo razvojnega sklada, ki nagrajuje vrhunske raziskovalne dosežke, mednarodno uspešnost in inovativnost. Vendar mora sistem ohraniti tudi stabilno financiranje javnega poslanstva in regionalne dostopnosti.
- **Slovenska demokratska stranka:** Odlični rezultati bodo tako pripomogli k večjemu blagostanju posamične univerze. Za znanost se bomo potrudili nameniti čim več denarja iz državnega proračuna, ker pa bo pod našo vlado tudi gospodarstvo bolj uspešno, bo tudi to zagotovo namenjalo več denarja. Le potreben bo napor pridobiti mnoge uspešne firme, ki so se ob nespametni politiki Vlade dr. Roberta Goloba preselile v tujino, da se odločijo vrniti, kar bomo med drugim urejali tudi z ustrezno davčno politiko.
- **Socialni demokrati:** Financiranje slovenskih univerz in visokega šolstva je urejeno na podlagi pred kratkim sprejetega novega zakona o visokem šolstvu. Zato zagovarjamo,

da morajo vsakršne spremembe na tem področju biti del dogovora znotraj celotnega visokošolskega prostora.

Tako pri pripravi novega plačnega sistema kot pri spremembah kolektivne pogodbe za visoko šolstvo vodstva univerz nismo bila vključena niti obveščena o pogajanjih, ki so prinesla nove finančne obveznosti, izpogajane s sindikati. Vlada se s sindikati dogovori o dodatnih obveznostih, univerze pa smo nato postavljene pred dejstvo, da moramo zagotoviti sredstva za njihovo pokritje, brez zagotavljanja dodatnih virov. Menite, da je tak način ustrezen, ali boste, če boste v vladi, zagotovili, da bodo univerze v takšna pogajanja vključene, o njih pravočasno obveščene in tudi ustrezno financirane?

- **Gibanje Svoboda:** Menimo, da bi morale biti univerze vključene na strani delodajalcev. Na mizi bi lahko celo bil premislek, da se sindikati pogajajo neposredno z univerzami. Tako bi dosegli popolno kadrovsko avtonomijo, ki jo opredeljuje ustava, hkrati pa odgovornost za porabo sredstev, saj bi finančni okvir določala država, v okviru le-tega pa bi se morala odvijati pogajanja. Ne drži navedba, da so univerze morale same zagotoviti sredstva za višje plače, dodatna sredstva je zagotovilo ministrstvo.
- **Nova Slovenija, Slovenska ljudska stranka in FOKUS Marka Lotriča:** Po našem mnenju bi morale biti univerze vključene v ta pogajanja. Poleg tega mora naslednja vlada skrbeti za večjo predvidljivost plačne mase in odgovorno sprejemati odločitve, ki neposredno vplivajo na plače tako v zasebnem kot javnem sektorju (dvig plač v javnem sektorju, obvezna božičnica, dvig minimalne plače ...).
- **Piratska stranka Slovenije:** Pirati zagovarjamo, da morajo biti v pogajanja o kolektivnih pogodbah vključeni vsi deležniki skozi celoten proces. Če državni proračun predstavlja glavni vir financiranja plač, mora vlada zagotoviti zadostna sredstva, ki bodo pokrila povišanje stroškov dela.
- **Resni.ca:** Tak način ni ustrezen. Načelo mora biti jasno: novih finančnih obveznosti ni brez zagotovljenih virov. Univerze morajo biti vključene v pogajanja, ki vplivajo na njihove proračune. Odgovornost in finančna obveznost morata biti usklajeni.
- **Slovenska demokratska stranka:** Plačna razmerja so porušena, tudi z instrumentom višanja minimalne plače. In niste edini, ki se danessprašujete, od kod boste dobili denar za povišanja stroškov plač - to je problem celotnega državnega sektorja in zavodov v lasti občin. Plačni sistem bomo morali reševati na vseh področjih.
- **Socialni demokrati:** Težave, ki jih omenjate so delno tudi posledica t. i. "lump sum" financiranja, ki ga v SD podpiramo, ima pa le-ta zaradi svoje narave izzive, kot jih navajate. Najboljša rešitev za ta problem je po našem mnenju povečano vlaganje v znanost in visoko šolstvo, ki prehyteva rast novih finančnih obveznosti iz naslova plač ter s tem povečanje finančne moči in avtonomije univerz.

Ali boste v novi vladi ohranili samostojno ministrstvo za visoko šolstvo in znanost ali ga nameravate združiti z drugim resorjem? Če ga nameravate združiti - s katerim?

- **Gibanje Svoboda:** Podoba prihodnje Vlade RS je vezana na koalicijska usklajevanja, znotraj katerih bomo v Gibanju Svoboda vsekakor zagovarjali obstoj samostojnega razvojno naravnaneega ministrstva, ki bi poleg znanosti, visokega šolstva in tehnologije lahko združevalo še kakšen razvojni portfelj (digitalizacija, industrijska razvojna politika ...).
- **Nova Slovenija, Slovenska ljudska stranka in FOKUS Marka Lotriča:** Predlagamo skupno Ministrstvo za znanost, inovacije in digitalno preobrazbo, da spodbudimo digitalni preboj države ob njegovi navezavi na visokošolski prostor in inovacije.

- **Piratska stranka Slovenije:** Pirati se bomo zavzemali za ohranitev samostojnega ministrstva za visoko šolstvo in znanost.
- **Resni.ca:** Ne predvidevamo ustanavljanja novih ministrstev. Visoko šolstvo mora ostati jasno opredeljeno področje, vendar ob notranji racionalizaciji in reviziji delovnih mest znotraj trenutnega resorja. Ključ je učinkovitost, ne širjenje administracije in dodatna birokratizacija sistema. Že tako imamo preveč birokracije.
- **Slovenska demokratska stranka:** *(ni odgovora)*
- **Socialni demokrati:** Ne vidimo potrebe za preoblikovanje obstoječega ministrstva.

Kadri, dostop in mehanizmi za razvoj človeških virov

Menite, da imamo v Sloveniji realno oceno prihodnjih potreb po kadrih (do 2040)? Če ne, kako bi pristopili k vzpostavitvi zanesljivega sistema napovedovanja teh potreb?

- **Gibanje Svoboda:** Na podlagi obstoječih analiz in razpoložljivih podatkov lahko ocenimo, da ima Slovenija posamezne kakovostne vpoglede v prihodnje kadrovske potrebe, vendar celovite, dolgoročno usklajene in operativno uporabne ocene potreb po kadrih do leta 2040 naša država nima. Menimo, da bi Slovenija sicer potrebovala enotno vzpostavljen sistem za napovedovanje kadrovskih in kompetenčnih potreb, ki bi presegal ad-hoc študije in posamezne projektne analize. Tak sistem bi združeval demografske projekcije, podatke trga dela, podatke o izobraževanju in usposabljanju, tehnološke in sektorske trende (zeleni in digitalni prehod) ter regionalne razlike. Obstoječi administrativni viri (npr. podatki trga dela, izobraževanja in zaposlovanja) že obstajajo, vendar trenutno niso povezani v enoten analitični okvir.
- **Nova Slovenija, Slovenska ljudska stranka in FOKUS Marka Lotriča:** V Sloveniji nimamo realne ocene prihodnjih potreb po kadrih. Za to bi morali najprej povezati posamezne baze podatkov (evidence zaposlenih pri ZPIZ, izobraževanja, brezposelnih, poslovni register, migracije), vzpostaviti model, s katerim bi predvideli rast sektorjev, avtomatizacijo in digitalizacijo ... na podlagi različnih scenarijev, nato pa bi dogajanje v sektorjih pretvorili v pričakovane potrebe po poklicih.
- **Piratska stranka Slovenije:** V času, ko se pojavljajo nova odkritja, razvijajo nove gospodarske panoge in se posledično spreminja tudi družba kot celota, se seveda iz istega razloga »ustvarjajo« tudi nove kadrovske vrzeli. To se lahko rešuje na več načinov, recimo z ustrezno štipendijsko politiko, a tudi s tem, da se znajo študijski programi odzivati in prilagajati realnim potrebam družbe.
- **Resni.ca:** Trenutni sistem napovedovanja kadrovskih potreb ni dovolj celovit in dolgoročno usklajen z razvojnimi prioritetami države. Pogosto temelji na parcialnih podatkih in kratkoročnih trendih, brez integriranega modela, ki bi povezoval demografske spremembe, tehnološki razvoj, regionalne potrebe in nacionalne strategije. Vzpostaviti je treba podatkovno podprt sistem, ki povezuje univerze, gospodarstvo, javni sektor in statistične institucije ter omogoča prilagajanje vpisnih mest in štipendijske politike dejanskim potrebam. Strateško načrtovanje kadrov je ključno za uravnotežen razvoj in preprečevanje presežkov ali primanjkljajev na posameznih področjih.
- **Slovenska demokratska stranka:** Med leti 2022 in 2024 je namreč ocenjeno število odliva visoko usposobljenih približno 2.690 visoko izobraženih slovenskih državljanov, ki so emigrirali. Najbolj prizadeta področja so IT in programerji, inženirji

(elektro, strojni, gradbeni), zdravniki in medicinski strokovnjaki, raziskovalci v STEM (znanost, tehnologija, inženirstvo, matematika). Naj vam navedemo nekaj podatkov. Mladi (25–39/40 let) predstavljajo 60–70 % emigrirajočih slovenskih državljanov. Med njimi je delež terciarno. izobraženih še višji (okoli 40–45 % v tej starostni skupini). Ocenjeno za 2022–2024: 1.500–2.000 mladih visoko izobraženih (večina v IT, inženirstvu in zdravstvu). Motiv: prve zaposlitve, višje plače in boljše priložnosti v tujini. Letno odhaja približno 100–200 vrhunskih znanstvenikov/raziskovalcev (vključno z mladimi doktorji). Skupaj 2022–2024: ocenjeno 300–600 oseb. Hitro zbrani podatki kažejo, da so prizadeta področja predvsem kemija, fizika, računalništvo, biotehnologija, medicina. Razlogi so pomanjkanje financiranja za raziskave, birokracija, očitno boljši pogoji ponekod v tujini.

- **Socialni demokrati:** Vprašanje kadrov je kompleksno, saj ne smemo na visoko šolstvo gledati zgolj kot "proizvodnjo kadrov za trg". Zato bomo tudi v prihodnje zagovarjali partnerski odnos pri vprašanju vpisnih mest med vlado in visokošolskimi zavodi.

Kako ocenjujete trenutne potrebe po visoko izobraženem kadru v Sloveniji in kako bi zagotovili ustrezno zapolnitev teh potreb na področjih, kjer kadrov primanjkuje?

- **Gibanje Svoboda:** Izzive potreb trga dela po visokošolskem kadru je treba naslavljal skupaj z univerzami in gospodarstvom. Z novim ZViS so bila v visokošolski sistem v času obstoječe vlade uvedena krajša izobraževanja in usposabljanja za pridobitev mikrodokazil, ki so namenjena pridobitvi specifičnih znanj, spretnosti in kompetenc, ki ustrezajo družbenim, osebnim, kulturnim potrebam ali potrebam trga dela. Glede na rezultate NOO pilotnih projektov menimo, da ta nova visokošolska oblika vseživljenjskega učenja lahko pomembno prispeva k odzivnosti na potrebe trga dela. Kljub temu mikrodokazila ne bodo rešila ključne težave – tj. da v Sloveniji primanjkuje kadrov na vseh področjih dela in v vseh panogah, saj nas je kot nacije premalo. Če bomo želeli zapolniti potrebe, bomo morali delovno silo, tudi visokošolsko, in študente pridobivati iz tujine.
- **Nova Slovenija, Slovenska ljudska stranka in FOKUS Marka Lotriča:** Visoko izobraženega kadra primanjkuje predvsem na področju zdravstva, tehnike in naravoslovja. Kadrovske potrebe na področjih v primanjkljaju bi dolgoročno zapolnili z boljšo povezanostjo izobraževalne ponudbe s pričakovanji na trgu dela, kratkoročno pa z izboljšanjem davčnega okolja za visokokvalificirane delavce (socialna kapica, višja splošna dohodninska olajšava), da se zmanjša odliv domačih strokovnjakov in spodbudi prihod tuje delovne sile na deficitarnih področjih tudi z enostavnejšimi postopki za zaposlovanje.
- **Piratska stranka Slovenije:** Ocenjujemo, da obstaja velika potreba po visoko izobraženem kadru, ki se bo v naslednjem desetletju še povečevala in jo je potrebno sistematično naslavljal. Rešitve težave vidimo v povečanju izdatkov za izobraževanje ter povečanju vpisnih mest kjer je to možno. Spremembi zakonodaje, ki bo omogočala lažji pristop k študiju v kasnejših življenjskih obdobjih, v obliki administrativnih razbremenitev, namenskih štipendij, ureditev izrednega študija ob delu. Ter v ureditvi politike priseljevanja, ki bo spodbujala priseljevanje visoko izobraženega kadra ter olajšala vrnitev domače znanstvene diaspore. Omogočili bomo hitrejšo preverjanje izobrazbe pridobljene na tujih visokošolskih ustanovah, hitrejšo vizumske postopke, ter posebne davčne olajšave.
- **Resni.ca:** Slovenija ima ob ustreznem načrtovanju dovolj domačih študentov, da lahko pokrije večino potreb trga dela. Ključno je premišljeno določanje vpisnih mest in usmerjena štipendijska politika za deficitarna področja. Poleg tega je treba okrepiti

povezavo med študijem in prakso, da diplomanti hitreje in učinkoviteje vstopajo na trg dela. Pri poklicih, kjer gre za delo z ljudmi (npr. zdravstvo, šolstvo, socialne službe ...), mora sistem poleg znanja upoštevati tudi kompetence, osebnostno primernost in profesionalno etiko. Tuje študente vključujemo le tam, kjer obstaja jasna potreba in razvojna korist, ne kot nadomestilo za pomanjkanje strateškega načrtovanja domačih kadrov.

- **Slovenska demokratska stranka:** Pri ocenjevanju potreb po kadrih lahko spremljamo razvoj v najbolj razvitih državah, zagotovo se bodo trendiprenesli tudi v Slovenijo, seveda če bodo za to vzpostavljeni pogoji, to pa bo ob povsem drugačem ravnanju nove vlade, kot je aktualna, ki jo ocenjujemo kot zelo slabo. Zagotovo je potrebno spremljati tudi demografske trende, kar je dodaten pomemben podatek.
- **Socialni demokrati:** Ker zagovarjamo, da mora Slovenija svoj razvoj temeljiti na tem da smo družba znanja se nam zdi ključnega pomena da ustvarimo pogoje za dvig kakovosti in odličnosti slovenskega visokega šolstva ter njegove povezanosti z družbo (tudi ampak ne samo gospodarstvom).

Ali bi ponovno uvedli programa Mladi raziskovalci iz gospodarstva, ki je bil v preteklosti izjemno uspešen?

- **Gibanje Svoboda:** Program je bil že uveden in razpis bo zaživel v letu 2026. Program razumemo kot pomembno spodbudo za razvoj v podjetjih in krepitev razvojnih potencialov, kjer pa bo moralo izdatno sodelovati tudi gospodarstvo.
- **Nova Slovenija, Slovenska ljudska stranka in FOKUS Marka Lotriča:** Da.
- **Piratska stranka Slovenije:** Da. Bili smo zelo presenečeni, ko se je ta program ukinil, saj je že od samega začetka v devetdesetih letih prinašal dobre in zaželene rezultate.
- **Resni.ca:** Program Mladi raziskovalci iz gospodarstva ocenjujemo kot enega izmed učinkovitejših mostov med akademijo in gospodarstvom. Podpiramo njegovo ponovno uvedbo oziroma okrepitev, vendar z jasno usmeritvijo v strateške panoge in merljive rezultate. Program mora spodbujati prenos znanja, razvoj novih tehnologij ter dolgoročno konkurenčnost slovenskega gospodarstva.
- **Slovenska demokratska stranka:** Projekt Mladi raziskovalci iz gospodarstva je usahnil 2014 z virom EU financiranja. Danes ga nadomeščajo razni projekti agencij, kot je npr. Spirit. Menimo, da leta 2021 sprejeti zakon o znanstveno raziskovalni dejavnosti omogoča sodelovanje podjetij in državnih znanstveno raziskovalnih institucij, znotraj tega sodelovanja lahko tečejo tudi projekti, podobni omenjenemu.
- **Socialni demokrati:** Da, absolutno.

Kako ocenjujete vpliv trenutnega sistema upokojevanja na dostopnost delovnih mest za mlade raziskovalce in mlajše visokošolske učitelje? Bi bil potreben drugačen režim, ki bi omogočal sprostitve delovnih mest za mlade?

- **Gibanje Svoboda:** Menimo, da trenutni sistem ni optimalen, saj še vedno ne omogoča zaposlovanja mladih na začetku kariere. Prepričani pa smo, da je to področje, ki bi ga morala urediti akademska sfera v luči svoje avtonomije. Država lahko pomaga s predpisanimi omejitvami, ki jih poznajo marsikje v Evropi in ki jih tudi zagovarjamo.
- **Nova Slovenija, Slovenska ljudska stranka in FOKUS Marka Lotriča:** Smiselno bi bilo spodbujati postopno upokojevanje, s čimer se postopoma zmanjšuje delovna obremenitev starejših profesorjev in se hkrati sproščajo delovna mesta, omogoča pa se tudi prenos znanja.

- **Piratska stranka Slovenije:** Ocenjujemo, da negativno vpliva na dostopnost delovnih mest za mlajše kadre. Potrebno je oblikovati novo strategijo, ki bo omogočala sproščanje delovnih mest za mlajše generacije ter hkrati omogočila starejšim zaposlenim, da ostanejo aktivni, saj so njihova znanja in izkušnje neprecenljive.
- **Resni.ca:** Trenutni sistem omogoča podaljševanja delovne dobe, kar je v določenih primerih smiselno zaradi prenosa znanja in izkušenj. Vendar mora obstajati ravnotežje med ohranjanjem izkušenih kadrov in generacijsko prenovo. Dolgotrajno zapiranje kariernih poti za mlade raziskovalce ni vzdržno. Predlagamo jasnejše karierni poti za mlade, znatno hitrejša, transparentna postopka napredovanja ter sistem mentorstva, ki omogoča postopno prenašanje odgovornosti na mlajše generacije zaposlenih, ne pa onemogočanja njihovega napredovanja in razvoja. Cilj pa tudi ni izključevanje starejših, temveč uravnotežen razvoj akademske skupnosti.
- **Slovenska demokratska stranka:** *(ni odgovora)*
- **Socialni demokrati:** Predvsem vidimo potrebno po več mest za mlade talente v naših izobraževalnih ustanovah, pri čemer kot ključni ukrep vidimo povečanje financiranja in več programe in projektov za mlade na začetku kariere, kot pa pri omejevanju dele starejših.

Študentska politika, mednarodna privlačnost in jeziki

Ali je glede na demografske trende v Sloveniji smiselno usmerjeno privabljati več tujih študentov (1., 2. in 3. stopnje) na slovenske univerze?

- **Gibanje Svoboda:** Glede na izrazite demografske trende v Sloveniji, ki se kažejo tudi v zmanjševanju generacij mladih in posledično v upadu števila domačih študentov, je usmerjeno in sistematično privabljanje tujih študentov na slovenske univerze smiselno, nujno potrebno in strateško upravičeno na vseh treh stopnjah visokošolskega izobraževanja. Tak sistem mora vključevati jasno opredeljene prednostne regije in ciljne skupine, prilagojene finančne instrumente, ustrezno podporno okolje (informiranje, administrativni postopki, bivanje, učenje slovenskega jezika) ter usklajeno delovanje države in visokošolskih zavodov. Resorno ministrstvo je v tej vladi že naredilo pomemben prvi korak z vzpostavitvijo in ponovno okrepitvijo štipendijskega programa Ad futura na področju visokega šolstva, ki omogoča tudi štipendiranje tujih študentov za izobraževanje v Republiki Sloveniji. Program Ad futura tako predstavlja temeljni instrument za prehod od splošne odprtosti k ciljnemu privabljanju tujih študentov, skladno s strateškimi cilji države.
- **Nova Slovenija, Slovenska ljudska stranka in FOKUS Marka Lotriča:** Najučinkovitejša promocija za privabljanje tujih študentov so uvrstitve univerz na mednarodnih lestvicah.
- **Piratska stranka Slovenije:** S stroko je potrebno oblikovati strategijo za ciljno privabljanje tujih študentov, ki pa naj bo usmerjeno v privabljanje študentov z visokim potencialom za uspeh. Sploh za programe, ki imajo veliko prostih mest ter takšne programe za katere se smatra, da bo v prihodnje na slovenskem trgu veliko povpraševanje.
- **Resni.ca:** Demografski trendi zahtevajo premišljen pristop, vendar Slovenija ob pravilnem načrtovanju razpolaga z zadostnim številom domačih študentov. Privabljanje tujih študentov je smiselno predvsem na podiplomski ravni in na strateških

raziskovalnih področjih, kjer to prinaša razvojno dodano vrednost. Naša izhodiščna pozicija je jasna: prvi in temeljni študijski jezik ostaja slovenščina. To je vprašanje akademske suverenosti, kulturne identitete in ustavne odgovornosti. Tuje študente vključujemo selektivno in strateško, ne množično.

- **Slovenska demokratska stranka:** V okviru izmenjav programa Erasmus bomo te še vedno izvajali. Podprli bomo tudi ustrezne zakonodajne spremembe, ki bi omogočale tudi več zaposlovanja vrhunskih tujih strokovnjakov. Poudarjamo pa, da je slovenščina na prvem mestu, ta se namreč razvija tudi v znanstveno raziskovalnih delih - ne želimo si, da bi na račun svetovnega jezika, angleščine, v znanstvenih delih usahnili. Ob uporabi umetne inteligence bo simultano prevajanje vedno boljše.
- **Socialni demokrati:** Da. Okrepiti je potrebno internacionalizacijo slovenskega visokega šolstva z aktivnim privabljanjem tujih študentov, razvojem skupnih diplom in mednarodnih programov.

Bi bilo smiselno definirati regije iz katerih bi vabili študente? Če da, katere regije? Bi uvedli kakšne dodatne finančne spodbude, ki bi omogočale tujim študentom bivanje in študij v Sloveniji?

- **Gibanje Svoboda:** Pomemben korak na tem področju predstavlja Strategija internacionalizacije visokega šolstva in znanosti v Republiki Sloveniji do 2030, ki jo je sprejela vlada marca 2023. Strategija določa skupne geografske in prečne usmeritve na obeh področjih ter specifične prioritete za visoko šolstvo in znanost, ki so skladni z mednarodnimi trendi in usmeritvami EU. Vsekakor pa so potrebne še štipendijske sheme za študente iz tretjih držav (predvsem Afrika, Azija in Latinska Amerika) ter krepitev mednarodnega sodelovanja v programih mobilnosti ter sklepanja posebnih meddržavnih sporazumov s tretjimi državami za organiziran prihod tujih študentov.
- **Nova Slovenija, Slovenska ljudska stranka in FOKUS Marka Lotriča:** Menimo, da so lahko bolj učinkovite in ciljno usmerjene zasebne pobude v okviru gospodarstva za zagotavljanje visoko usposobljenega kadra v prihodnosti.
- **Piratska stranka Slovenije:** Promocijski programi morajo imeti cilj, da privabijo v Slovenijo najboljše študente ne glede na to od kod prihajajo. Finančne spodbude bi morale biti urejene preko sistema štipendiranja.
- **Resni.ca:** Sodelovanje je smiselno z državami EU, z državami, kjer obstaja tradicionalna povezanost s Slovenijo, ter z diasporo. Spodbude morajo biti vezane na študijska področja, kjer obstajajo kadrovske primanjkljaji ali raziskovalne priložnosti. Ključ je kakovost, ne kvantiteta.
- **Slovenska demokratska stranka:** *(ni odgovora)*
- **Socialni demokrati:** Slednje je pomembno vprašanje tako z vidika kapacitet kot migracijske strategije države. Le-to moramo pripraviti v sodelovanju z univerzami ter glede na realno oceno kapacitet ter potencialov. Načeloma pa smo absolutno naklonjeni povečevanju tujih študentov v Sloveniji, tudi kot obliko izboljšanja demografskega in razvojnega potenciala Slovenije.

Kako ocenjujete idejo, da bi slovenske univerze izvajale del študijskih programov v tujem jeziku (ob zagotavljanju, da se večina programov izvaja v slovenskem jeziku), predvsem za področja, kjer bodo potrebe po kadrih v naslednjih letih največje? Bi podprli ustrezne zakonodajne spremembe, ki bi omogočale tudi več zaposlovanja vrhunskih tujih strokovnjakov?

- **Gibvanje Svoboda:** Novi ZViS omogoča pomemben korak pri izvajanju študijskih programov v tujem jeziku in dobro izhodišče za nadaljnje premišljeno širjenje izvajanja študija tudi v tujih jezikih. Idejo, da bi slovenske univerze izvajale del študijskih programov v tujem jeziku, zlasti na področjih, kjer bodo potrebe po visoko usposobljenih kadrih v prihodnjih letih največje (npr. naravoslovje, tehnika, IKT, umetna inteligenca, biotehnologija, zdravstvo), ocenjujemo kot smiselno in skladno s strateškimi cilji države. Tak pristop povečuje mednarodno privlačnost slovenskega visokega šolstva, omogoča lažje vključevanje tujih študentov in raziskovalcev, krepi kakovost študija in raziskovanja tudi za domače študente ter prispeva k boljšemu povezovanju visokega šolstva z razvojnimi in kadrovskimi potrebami družbe in gospodarstva. Pomembno je, da se izvajanje programov v tujem jeziku razvija ciljno in selektivno, na podlagi jasnih strokovnih kriterijev in v povezavi s področji strateškega pomena, ne pa kot splošna ali nenadzorovana širitev.
- **Nova Slovenija, Slovenska ljudska stranka in FOKUS Marka Lotriča:** Slovenske univerze so bistvene za ohranjanje in razvoj slovenskega znanstvenega jezika, zato je ključno, da se študijski programi izvajajo v slovenščini. Dodatno se lahko programi izvajajo tudi v tujem jeziku, ne podpiramo pa nadomeščanja slovenskih študijskih programov s tujejezičnimi.
- **Piratska stranka Slovenije:** Da, sploh če gre za paralelno izvajanje v slovenščini in tujem jeziku. Ob takih ukrepih je potrebno, da namenimo dodatna sredstva za projekte, ki se ukvarjajo z razvojem strokovnega slovenskega jezika. Potrebno je urediti tudi področje zaposlovanja vrhunskih tujih strokovnjakov. V sklopu tega je nujno, da odstranimo nekatere administrativne omejitve ter pohitimo celoten postopek priseljevanja ter zaposlovanja.
- **Resni.ca:** Večina študijskih programov mora ostati v slovenskem jeziku. To je strateška odločitev. Izjeme so podiplomski programi za tujce ter strateška področja, kjer je mednarodna odprtost nujna za raziskovalno odličnost. Tak pristop omogoča mednarodno sodelovanje brez ogrožanja nacionalne identitete. Sicer pa se vsak, ki želi živeti in delati v Sloveniji, naučiti slovenski jezik ter spoštovati slovensko kulturo, način življenja, običaje ...
- **Slovenska demokratska stranka:** V okviru izmenjav programa Erasmus bomo te še vedno izvajali. Podprli bomo tudi ustrezne zakonodajne spremembe, ki bi omogočale tudi več zaposlovanja vrhunskih tujih strokovnjakov. Poudarjamo pa, da je slovenščina na prvem mestu, ta se namreč razvija tudi v znanstveno raziskovalnih delih - ne želimo si, da bi na račun svetovnega jezika, angleščine, v znanstvenih delih usahnili. Ob uporabi umetne inteligence bo simultano prevajanje vedno boljše.
- **Socialni demokrati:** V SD smo podprli zadnje spremembe glede učnega jezika znotraj slovenskega visokega šolstva. Sedaj je potrebno spremljati izvajanje sprememb zakonodaje na področju visokega šolstva ter po potrebi hitro sprejeti popravke za učinkovitejšo implementacijo in večjo stabilnost sistema (tudi na področju jezika).

Menite, da bi bil za Slovenijo koristen program doktorskega študija za tuje študentke in študente po vzoru japonskega modela štipendiranja tujih doktorskih študentk in študentov z jezikovno, kulturno in raziskovalno pripravo v prvem letu študija?

- **Gibanje Svoboda:** Japonski model predstavlja celovit pristop k olajšanju integracije tujih študentov s ciljem povečati verjetnost, da bodo ostali v državi, saj tujim doktorskim študentom ponudi tudi jezikovno usposabljanje, kulturno integracijo ter enoletno raziskovalno pripravo, preden kandidat vstopi v formalni doktorski študij. Tovrstni pristop vidimo kot možno nadgradnjo sheme mladih raziskovalcev.

- **Nova Slovenija, Slovenska ljudska stranka in FOKUS Marka Lotriča:** Model bi bilo smiselno preučiti in prilagoditi slovenskim razmeram.
- **Piratska stranka Slovenije:** Da.
- **Resni.ca:** Model, ki vključuje uvajalno leto z jezikovno in raziskovalno pripravo, je lahko koristen na strateških raziskovalnih področjih. Tak program mora biti usmerjen v dolgoročno korist za Slovenijo, bodisi v obliki raziskovalnih dosežkov bodisi v obliki dolgoročnega sodelovanja.
- **Slovenska demokratska stranka:** Sistem MEXT Research Scholarship (Monbukagakusho), ki ga izvaja japonsko Ministrstvo za izobraževanje, kulturo, šport, znanost in tehnologijo se zdi dober model, za doktorske štipendiste uvaja pripravljeno leto. Vprašanje pa je, kako hitro smo ga v Sloveniji sposobni vzpostaviti, in kako ga financirati.
- **Socialni demokrati:** Vsekakor je za tuje študente potrebno zagotoviti ustrezne integracijske pogoje, le-to pa morata z roko v roki zagotoviti tako država, kot izobraževalne institucije.

Kako boste zagotovili izboljšanje problematike študentskih nastanitev v Sloveniji?

- **Gibanje Svoboda:** Cilj je zagotoviti enakopravno obravnavo vseh študentk in študentov ter izboljšati dostop do primernih in cenovno vzdržnih nastanitev, tudi za ranljive in prikrajšane skupine. K reševanju v Gibanju Svoboda pristopamo konkretno. V pripravi je pričetek gradnje študentskega doma na Roški. Do sprejetja OPPN bo Študentski dom Ljubljana pristopil k pripravi programske naloge in aktivnostim za izvedbo arhitekturnega natečaja za izgradnjo študentskega doma s približno 380 ležišči. Pripravlja se sprememba OPN MOL v delu, ki se nanaša na zemljišče v k. o. Brinje in je v lasti Republike Slovenije; s spremembo prostorskega akta bi lahko omogočili izgradnjo študentskega doma s približno 700 ležišči v sodelovanju z DSU - družbo za svetovanje in upravljanje d. o. o.. Pomemben ukrep je tudi ohranjanje in prilagajanje sistema subvencij za bivanje v javnih in zasebnih študentskih domovih ter pri zasebnikih. Z rednimi javnimi razpisi in nadzorom nad minimalnimi standardi nastanitev moramo zagotavljati, da subvencije dejansko prispevajo k nižjim stroškom bivanja in ustrezni kakovosti nastanitev. Posebna pozornost gre omogočitvi bivanja študentom, ki zaradi omejenih kapacitet ne morejo bivati v subvencioniranih nastanitvah.
- **Nova Slovenija, Slovenska ljudska stranka in FOKUS Marka Lotriča:** Z gradnjo študentskih domov in prehodnih stanovanj za mlade tudi prek javno-zasebnih partnerstev.
- **Piratska stranka Slovenije:** Z namenskimi investicijami v gradnjo novih ter prenovo obstoječih študentskih domov. Dokler ne bomo zagotovili zadostnih kapacitet pa načrtujemo povečanje ter razširitev programa subvencioniranja najemnin pri zasebnikih in v zasebnih študentskih domovih. Kar se bivanja študentov tiče, v Ljubljani in predvsem na primorskem, nujno potrebujemo dodatna ležišča, izjema je Maribor, ki ima za zdaj na voljo več postelj, kot je povpraševanja.
- **Resni.ca:** Dostopnost študija je odvisna tudi od stanovanjskih razmer. Potrebna je kombinacija javnih investicij, prenove neizkoriščenih objektov, javno-zasebnih partnerstev ter poenostavitve administrativnih postopkov. Racionalna poraba sredstev in učinkovito upravljanje sta ključna.
- **Slovenska demokratska stranka:** Študentske nastanitve in pomanjkanje teh so v neprav oddaljeni preteklosti reševali pogodbeniki, zasebniki, kiso se vključili v državni

sistem oddaje študentskih sob preko študentskih domov. Nekaj pomanjkanja je nastalo zaradi ugodnejšega izplena komercialne oddaje, nekaj zaradi višjega davka na oddajanje prostora. Nedvomno bo potrebno zagotoviti denar za zidavo novih študentskih domov, to pa po temeljitem pregledu in realni oceni o pomanjkanju študentskih postelj.

- **Socialni demokrati:** Poseben poudarek bomo namenili drastičnemu povečanju kapacitet v študentskih domovih, saj ocenjujemo, da samo v Ljubljani in v Istri primanjkuje okoli 5000 študentskih postelj zato bomo ob okrepljenim proračunskih financiranjem izgradnje študentskih domov (gradnja domov in nakup zemljišč) okrepili sistemski vir financiranja gradnje in obnove študentskih bivalnih kapacitet.

Povezovanje akademije, gospodarstva, javne uprave in politike

Kako bi izboljšali povezovanje med univerzami in gospodarstvom? Imate v svojem programu kakšne predloge za spodbuditev velikih strateških razvojnih projektov sodelovanja med raziskovalnimi ustanovami in gospodarstvom, ki jih v Sloveniji kronično primanjkuje?

- **Gibanje Svoboda:** V Sloveniji ne primanjkuje samo velikih sodelovalnih projektov, primanjkuje tudi povezovanja, ki bi temeljilo na dolgoročnem skupnem interesu in ne zgolj na enkratnem sodelovanju. Torej mora financiranje izvirati iz obstoječega sodelovanja in ne sodelovanje nastati zaradi možnosti trenutnega sofinanciranja. Ukrepi skupnih projektov naj bodo le spodbuda. Menimo, da je potrebno spodbujati dolgoročne povezave, pri čemer pa mora tudi gospodarstvo prispevati ustrezen delež. Potrebno je odpraviti ali zmanjšati na minimum sistemske/zakonske ovire, ki omejujejo/preprečujejo takšno sodelovanje. Na tem področju so mogoči tudi spodbujevalni ukrepi davčne politike.
- **Nova Slovenija, Slovenska ljudska stranka in FOKUS Marka Lotriča:** Finančne spodbude in olajšave, ki nagrajujejo povezovanje med univerzami, raziskovalnimi organizacijami in gospodarstvom.
- **Piratska stranka Slovenije:** Pirati se zavzemamo za učinkovitejše povezovanje med akademsko-raziskovalno sfero in gospodarstvo. Za razliko od prejšnjih vlad vidimo v tem ogromen potencial in nameravamo na tem tudi aktivno delati. V prvem koraku je potrebno vzpostaviti za to vzpodbudno okolje. To lahko dosežemo z dobrim prostorskim načrtovanjem, gradnjo poslovnih centrov v bližini fakultet ter spodbujanjem podjetništva že med samim študijem, po vzoru Finske in Nizozemske. Z reformo avtorskega prava ter odpravo drugih birokratskih zapletov moramo omogočiti hitro ter enostavno prehajanje idej iz teorije v prakso. Pri tem igra ključno vlogo tudi industrijski doktorat za katerega bomo zagotovili dodatna sredstva. Omogočiti moramo tudi boljše pogoje za vlaganje v podjetja, ki nastanejo na univerzah. Rešitev pri tem vidimo v za to namenskih kapitalskih skladih. Kot ključno gonilno silo na tem področju pa vidimo skupno investiranja v mega projekte. V partnerstvu med državo, univerzami ter podjetji je potrebno pripraviti projekte z visoko dodano vrednostjo, ki se bodo financirali iz mešanih virov (država, podjetja, zasebni vlagatelji ter EU skladi).
- **Resni.ca:** Slovenija potrebuje manj razdrobljenih razpisov in več strateških projektov, ki združujejo univerze, raziskovalne inštitute in gospodarstvo. Država mora opredeliti omejeno število prioritet (npr. digitalizacija, energetska varnost, biomedicina,

prehranska varnost) in jih dolgoročno podpirati. To omogoča koncentracijo znanja in sredstev.

- **Slovenska demokratska stranka:** Menimo, da se bo ob vedno bolj uspešnem gospodarstvu, ki mu bomo zagotavljali odlične pogoje za razvoj sodelovanja z univerzami v konkurenčnem okolju, to samodejno krepilo.
- **Socialni demokrati:** Univerze in javne raziskovalne organizacije bomo raziskovalno okrepili z dodatnim institucionalnim financiranjem, ki bo omogočalo stabilne raziskovalne kariere in večjo mednarodno konkurenčnost ter z izdatnejšim vlaganjem v infrastrukturo s podporo projektom kot je npr. Tehnološki inovacijski center UM – INNOVUM. Vzpostavili bomo učinkovite mehanizme za prenos znanja v gospodarstvo, med drugim prek odcepljenih podjetij (spin-off), skupnih raziskovalno-razvojnih centrov ter podpornih pisarn za prenos znanja in intelektualno lastnino. Spodbujali bomo kroženje znanja med gospodarstvom in znanostjo – s programi mobilnosti raziskovalcev, skupnimi infrastrukturnimi projekti in so-uporabo raziskovalne opreme. Intenzivno bomo podprli projekte izboljšanja raziskovalne infrastrukture kot sta IJSplus, SiPCAST in drugi. Zagotovili bomo finančna sredstva za izgradnjo Centra znanosti ter nato za njegovo institucionalno (nov javni zavod) in programsko delovanje ter okrepili sistemsko sodelovanje z vsemi deležniki na področju popularizacije in promocije znanosti.

Menite, da bi bilo smiselno oblikovati kapitalski sklad za vlaganja v univerzitetna odcepljena podjetja (spin- off), morda kot skupni sklad vseh raziskovalnih organizacij? Če da, kako bi ga vzpostavili in kdo bi ga upravljal?

- **Gibanje Svoboda:** Sklad Vesna deloma že sledi temu poslanstvu. Opozarjamo, da morajo raziskovalne organizacije skrbeti za raziskovalne rezultate in prenos znanja. Elemente podpornega okolja naj ustanavljajo drugi subjekti (tudi paradržavni; SID banka).
- **Nova Slovenija, Slovenska ljudska stranka in FOKUS Marka Lotriča:** Da, skupni sklad raziskovalnih organizacij za vlaganja v univerzitetna odcepljena podjetja bi bil smisel, da se omogoči zadosten začetni kapital in večje povezovanje med raziskavami in gospodarstvom. Upravljal bi ga profesionalni upravljalec skladov, ki se spozna na vlaganja tveganega kapitala, nadzorni odbor, sestavljen iz predstavnikov univerz, inštitutov, države in strokovnjakov iz gospodarstva, pa bi določal strateško usmeritev.
- **Piratska stranka Slovenije:** Takšen sklad mora vzpostavi država, financira naj se iz vseh raziskovalnih organizacij ter v začetni fazi iz državnega proračuna. Delež njegovih dobičkov pa naj bo usmerjen v reševanje bivanjske problematike študentov. Pri vzpostavitvi takšnih skladov je potrebno postaviti jasna pravila za javno pregledno ter transparentno delovanje. V njegov nadzorni odbor naj bodo vključeni vsi deležniki, predstavniki države (dokler ga financira), univerze, raziskovalnih skupin ter študentov. Jasno je potrebno že v ustanovnih dokumentih določiti v kaj sklad sme investirati. Strogo moramo prepovedati investicije v podjetja, ki proizvajajo produkte ali opravljajo storitve za kupce, ki so vpleteni v zločine proti človeštvu.
- **Resni.ca:** Skupni kapitalski sklad je smiselna rešitev, vendar mora biti profesionalno upravljan in depolitiziran. Upravljanje mora temeljiti na strokovnih merilih, transparentnosti in odgovornosti. Cilj ni ustvarjanje nove birokracije, temveč učinkovita podpora inovacijam.
- **Slovenska demokratska stranka:** *(ni odgovora)*
- **Socialni demokrati:** Omogočili bomo univerzam boljše ustanavljanje spin-off podjetij in jim zagotovili svetovalno podporo za prenos znanja in inovacij v gospodarstvo

Bi podprli uvedbo svetovalcev za znanost na ravni vlade in posameznih ministrstev po vzoru številnih evropskih držav?

- **Gibanje Svoboda:** Da, to kot pomembno sistemsko pridobitev predlagajo že številne mednarodne evalvacije. S tem bi raziskave lažje postale horizontalno vodilo celotne vlade.
- **Nova Slovenija, Slovenska ljudska stranka in FOKUS Marka Lotriča:** Da, vendar na način, da ne prihaja do podvajanja obstoječih institucij.
- **Piratska stranka Slovenije:** Da, absolutno, eden od pomembnih razlogov za upadanje zaupanja v politiko je tudi to, da le ta deluje mimo stroke, kar običajno pomeni prevlado zasebnih interesov nad interesi države in državljanov. Zato je treba stroko vrniti v politiko in poskrbeti, da bo imela vpliv na politične odločitve!
- **Resni.ca:** Podpiramo vključevanje znanstvenih svetovalcev na ravni vlade in ministrstev, vendar znotraj obstoječih struktur. Namen ni širjenje administracije, temveč dvig kakovosti odločanja. Stroka mora imeti sistematičen vpliv na oblikovanje politik.
- **Slovenska demokratska stranka:** Predsednik vlade ima v skladu z zakonom o vladi v svojem kabinetu tudi državne sekretarje za posamezna področja, kar je ekvivalent svetovalcem v drugih državah.
- **Socialni demokrati:** Da. Že v tem mandatu smo okrepili npr. vlogo znanstvene diplomacije znotraj Ministrstva za zunanje in evropske zadeve.

Menite, da bi se moral predsednik vlade redno srečevati z rektorji največjih univerz ali s predstavniki rektorske konference, kot je praksa v večini evropskih držav?

- **Gibanje Svoboda:** Kot nam je znano, je praksa, ki jo omenjate, prej izjema kot pravilo, saj so pristojnosti in naloge predsednika vlade druge. Pomembno je sicer, da je predsednik vlade ustrezno obveščen o položaju univerz, za kar je zadolžen pristojni minister, ki pa je zadolžen tudi za redno komunikacijo oz. srečevanje z univerzami.
- **Nova Slovenija, Slovenska ljudska stranka in FOKUS Marka Lotriča:** Da.
- **Piratska stranka Slovenije:** Da.
- **Resni.ca:** Redna institucionalna srečanja med vlado in rektorji so smiselna in potrebna. Znanje mora imeti neposreden dostop do strateškega odločanja. Tak dialog povečuje predvidljivost in dolgoročno stabilnost sistema ter izboljšuje medsebojne odnose.
- **Slovenska demokratska stranka:** Ob vašem vprašanju, ali bi veljalo vzpostaviti redna srečanja predsednika vlade z rektorji univerz, povemo, da seje predsednik stranke SDS, na katero naslavljate pismo, srečeval z rektorji, kar je bila dobra praksa in ta hip nevidimo razloga, da bi se to ne nadaljevalo v novem mandatu vlade Janeza Janše, vendar morate to vprašanje nasloviti nanj.
- **Socialni demokrati:** Da, absolutno. V ta namen moramo tudi okrepiti vlogo in delovanje Razvojnega sveta Republike Slovenije.

So univerze kot ustanove z največ intelektualnega potenciala v državi dovolj vključene v strateške odločitve na ravni države ali ne. Če menite da ne, kako bi to izboljšali. Če menite da ja, lahko na kratko pojasnite?

- **Gibanje Svoboda:** So. Univerze in raziskovalni inštituti ter številni posamezni strokovnjaki so že danes vključeni v državne strateške odločitve prek različnih delovnih skupin ter strokovnih mnenj. Ta način sodelovanja je mogoče še izboljšati in nadgraditi,

vendar je pomembno poudariti, da imata akademska sfera in politika različni vlogi, ki ju ne gre mešati: Naloga akademske skupnosti je, da odločevalcem predstavi zanesljive znanstveno preverjene podatke ter pojasni širši kontekst posameznih vprašanj. Odgovornost politike pa je, da na tej podlagi sprejema odločitve in oblikuje strateške usmeritve države. Večje vključevanje akademske sfere vodi v tehnokracijo, česar si ne želimo. Ključno je, da odgovornost ostane pri demokratično izvoljenih predstavnikih, njihove odločitve pa naj temeljijo na znanstvenih spoznanjih.

- **Nova Slovenija, Slovenska ljudska stranka in FOKUS Marka Lotriča:** Univerze niso dovolj vključene v strateške odločitve na ravni države. Vključili bi jih na način, da za strateške odločitve in oblikovanje politik s posameznega področja pripravijo strokovna mnenja in podatke ter na njihovi osnovi predlagajo možne rešitve in prednostna področja urejanja.
- **Piratska stranka Slovenije:** Pirati se zavzemamo za vključevanje stroke pri sprejemanju vseh odločitev. Tukaj univerze predstavljajo pomembno vlogo, saj pod svojim okriljem združujejo strokovnjake iz različnih področij. Univerze kot ustanove pa je potrebno vključiti pri sprejemanju strateških odločitev predvsem na področju izobraževanja ter znanosti, pa tudi pri strategiji razvoja države in pri izvajanju teh strategij.
- **Resni.ca:** Univerze danes niso dovolj sistemsko vključene v oblikovanje strateških dokumentov. Potrebna je formalizirana, vsebinsko učinkovita oblika sodelovanja pri pripravi zakonodaje in razvojnih strategij. Stroka mora imeti jasno vlogo in odgovornost, politika pa mora zagotoviti stabilen okvir.
- **Slovenska demokratska stranka:** Z raziskovalnim delom lahko univerze pripomorejo k strateškim odločitvam vlade - vse možnosti so za to. Kakovostni znanstveno raziskovalni programi so temelj za to.
- **Socialni demokrati:** Prepričani smo, da javni izobraževalni sistem opravlja nalogo ključnega družbenega nosilca razvojnih sprememb. Za razvoj Slovenije v družbo znanja in inovacij je ključno, da znanost postane gonilo gospodarskega in družbenega preboja. Za to je nujno še bolje povezati visoko šolstvo, raziskave in razvoj, sistemsko podpreti inovacijsko dejavnost.